

Biblioteka we współpracy z samorządem przydatne narzędzia i praktyki

1. Biblioteka jako rzecznik własnej sprawy

Rzecznictwo jest zbiorem kompetencji niezbędnych dla skutecznej współpracy biblioteki z organizatorem. Jest to narzędzie, które pomoże osiągnąć realny wpływ na tworzenie korzystnych rozwiązań programowych (strategie i polityki przygotowywane przez samorząd lokalny) oraz finansowych, dzięki którym biblioteka odpowiada na potrzeby społeczne. Punktem wyjścia dla praktyk rzeczniczych jest pokazanie, że wszystkie działania biblioteki są zorientowane na osiągnięcie celu wspierającego rozwój społeczny i wynikającego z realnych potrzeb środowiska. Innymi słowy wszystko, czego potrzebuje biblioteka (pieniędzy, szkoleń, sprzętu, lokalu, etatów, zmian w organizacji pracy...) służy mieszkańcom, a nie jej samej.

Przydatne narzędzia

O tym, jak konstruować komunikat rzeczniczy i zaplanować działania rzecznicze wobec swojego organizatora można przeczytać w podręczniku „**Docenić bibliotekę. Jak skutecznie prowadzić rzecznictwo**”. Podręcznik wraz z opisem dobrych praktyk jest dostępny na stronie PRB.

Praktyki z życia bibliotek

Powiatowa i Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna w Starym Sączu co roku organizuje Powiatowy Dzień Bibliotekarza w innej gminie powiatu nowosądeckiego lub w filii PiMGBP. Na to wydarzenie zapraszani są przedstawiciele Urzędu Powiatowego i wręczane są nagrody starosty dla wyróżniających się bibliotekarzy. Dla biblioteki gminnej jest to okazja do pokazania swojego dorobku w kontekście szerszym niż lokalny. Ranga wydarzenia jest odpowiednio wyższa (prezentacja dorobku wsparta przez bibliotekę powiatową), co przekłada się na wizerunek biblioteki gminnej. Także w oczach jej organizatorów.

Biblioteka Publiczna w Krynicy Zdroju świętowała swoje 65-lecie. Na uroczystej sesji **Rady Miasta**, poświęconej tej rocznicy, mówiono nie tyle o przeszłości biblioteki, ile o jej przyszłości. Biblioteka pilnie potrzebuje nowej siedziby. Jednak, zamiast udowadniania, jak bardzo nowe miejsce jest potrzebne, dyrektorka biblioteki przedstawiła radnym i gościom sesji pomysł na nową siedzibę, wypracowany w konsultacjach z pracownikami i użytkownikami biblioteki.

2. Biblioteka jako moderator koalicji samorządowych instytucji kultury

Najbardziej oczywistym, a zarazem nieczęsto praktykowanym, jest partnerstwo między instytucjami kultury, dla których wspólnym organizatorem jest jednostka samorządu terytorialnego. Jednocześnie wielu wójtów/burmistrzów/prezydentów deklaruje, że takiej współpracy od podległych im jednostek oczekuje (patrz: wywiad z zastępcą prezydenta Kutna – poniżej). Dla samorządowców współpraca oznacza większą innowacyjność przedsięwzięć, skuteczniejszą koordynację oferty oraz liczniejsze uczestnictwo mieszkańców w wydarzeniach kulturalnych, a także lepszą promocję gminy/miasta. Biblioteka może moderować koalicję tych instytucji, która stawia sobie różne cele: od zintegrowanej i nowoczesnej platformy informacji o wydarzeniach kulturalnych, poprzez koalicję na rzecz edukacji kulturalnej młodzieży, aż po wspólne duże projekty (np. europejskie). Zakres i charakter współpracy zależy od instytucji uczestniczących w koalicji. To one wspólnie planują, a później razem realizują przyjęte założenia.

Przydatne narzędzia

Jak przygotować i przeprowadzić spotkania partnerskie dla dyrektorów instytucji kultury dowiemy się z podręcznika „**Dobre spotkanie**” dostępnego na stronie PRB.

Na takie spotkanie warto też przygotować propozycję współpracy na dobry początek. Na przykład: utworzenie wspólnej platformy informacji (portalu? newslettera? plakatu?) o ofercie kulturalnej gminy/miasta.

Praktyki z życia bibliotek

Krośnieńska Biblioteka Publiczna przed laty zainicjowała model współpracy miejskich instytucji kultury, który sprawdza się do dziś. Dwa przykłady:

- **Miejskie Kalendarium Imprez** to wspólny kalendarz wydarzeń kulturalnych i sportowych, koordynowany przez Punkt Informacji Kulturalno -Turystycznej, działający przy jednej z miejskich instytucji kultury.
- **Instytucje kultury miasta Krosna** spotykają się co miesiąc nie tylko po to, aby ustalić kto, co i kiedy. Obecnie przegotowywany jest wspólny dla czterech miejskich instytucji kultury (Muzeum Rzemiosła w Krośnie, BWA, Krośnieńskiej Biblioteki Publicznej i Regionalnego Centrum Kultur Pogranicza) pilotażowy program edukacji artystycznej dla wszystkich szkół w mieście. Taka wspólna oferta jest bardziej atrakcyjna, ponieważ angażuje większe zasoby kompetencji i środków, niż oddzielne oferty tych placówek. Ze zintegrowaną, bardzo profesjonalną ofertą łatwiej dotrzeć do dyrektorów szkół. Wspólny program zostanie wkrótce przedstawiony Wydziałowi Edukacji Urzędu Miasta.

Zanotowane z rozmowy z dyrektorką krośnieńskiej biblioteki, Teresą Leśniak:

Działamy (miejskie instytucje kultury) wspólnie i systemowo. Nie jesteśmy dla siebie konkurencją, lecz uzupełnieniem. Kultura to nie tylko czytelnictwo, wspólnie wychowujemy uczestników kultury w naszym mieście i chodzi o to, żeby to uczestnictwo było zwyczajem ludzi, a nie tylko czymś okazjonalnym. Żeby tego dokonać – trzeba działać razem.

3. Biblioteka jako facylitator i konsultacji i debat oraz autor diagnozy społecznej

Biblioteka cieszy się dużym zaufaniem społecznym i zwykle jest postrzegana jako instytucja niezależna i kompetentna. Jest także miejscem, w którym ludzie czują się bezpiecznie. Te zasoby, połączone z zaufaniem samorządowców, predestynują bibliotekę do roli lokalnego centrum konsultacji społecznych. Konsultacje te stają się coraz powszechniejsze, część z nich jest obligatoryjna dla samorządów, więc umiejętność ich realizacji wzmacniania „przydatność” bibliotek w oczach ich organizatorów i mieszkańców.

Rzetelnie przeprowadzone konsultacje (na przykład na temat budżetu gminy, zagospodarowania przestrzennego, oferty instytucji kultury) są bardzo cenne dla samorządu jako decydenta i inwestora. Odpowiedzialność za decyzje publiczne jest udziałem społecznym, a partycypacja przestaje być pustym słowem. Dzięki tej roli biblioteka staje się wiarygodnym partnerem w lokalnym planowaniu strategicznym.

Przydatne narzędzia

Jak przygotować i przeprowadzić spotkania informacyjne dla mieszkańców, debatę na temat planowanych przez urząd przedsięwzięć lub konsultację społeczną możemy dowiedzieć się dzięki portalowi „Decydujmy razem”. Użyteczne narzędzia opisano tam w zakładce „**dobre praktyki**”. Polecamy także bank wiedzy na stronie **Fundacji Civis Polonus**.

Praktyki z życia bibliotek

Fundacja Civis Polonus w ramach projektu „Biblioteka jako przestrzeń dyskusji o sprawach lokalnych” wspierała biblioteki w organizacji i prowadzeniu debat i konsultacji. W opisie tego projektu czytamy:

Biblioteka dzięki swym cechom, z których wymienić można np. otwartość, przestronność, brak upolitycznienia, silny związek z gminą i społecznością lokalną, jest wyjątkową przestrzenią, która pozwala na swobodne, pozbawione ocen i poglądów rozmawianie i „dialogowanie” na wiele różnych tematów.

Polecamy szczególnie **opisy praktyk konsultacyjnych w bibliotekach**, gdzie obok ankiet zastosowano także inne narzędzie konsultacji.

4. Biblioteka jako moderator lokalnych koalicji celowych (na rzecz rozwiązania problemu, realizacji potrzeby społecznej)

Rozwiązywanie problemów społecznych, na przykład związanych z bezrobociem, wydaje się zadaniem dla innych niż biblioteki instytucji publicznych. Jednak ani ośrodki pomocy społecznej, ani urzędy pracy nie odpowiadają na wszystkie potrzeby osób pozostających bez pracy. Złożoność przyczyn tego zjawiska oraz różnorodność potrzeb ludzi w różnym wieku spotyka się w jednym punkcie: osoby te potrzebują wiedzy i wsparcia z różnych źródeł, nie tylko informacji o ofertach pracy, rozmowy z psychologiem i zasiłku. Koalicje, zawiązane w ramach programu *Rozpracuj to z biblioteką*, znacząco angażowały (obok szkół i Powiatowych Urzędów Pracy) władze gmin, w których były realizowane. Koalicje celowe mogą dotyczyć również innych ważnych problemów i potrzeb społecznych, np. integracji osób niepełnosprawnych, aktywizacji kobiet 55+, lub innych.

Przydatne narzędzia

Jak współpracować z jednostką samorządu terytorialnego (oraz z innymi partnerami) nad rozwiązaniem problemu społecznego (w tym wypadku: bezrobocia i jego skutków) pokazuje program „*Rozpracuj to z biblioteką*”.

Praktyka z życia bibliotek

Gminna Biblioteka Publiczna w Starych Bogaczowicach zainicjowała wydarzenie społeczne: orszak Trzech Króli.

We współpracy, czy to na rzecz rozwiązania problemu społecznego, czy też na rzecz realizacji pojedynczego przedsięwzięcia, ważne jest, aby dla wszystkich partnerów cel tego działania był tak samo ważny. Równie istotne jest to, aby pomysły proponowali wszyscy uczestnicy partnerstwa, nie warto przywiązywać się do schematu: biblioteka wymyśla i rozdaje role, władze lokalne finansują, a ktoś inny zapewnia logistykę lub promocję. Warto być elastycznym, nie przywiązywać się do ustalonych ról i do własnych pomysłów.

Pomysł **orszaku Trzech Króli** wyszedł od księdza proboszcza i od wójta gminy. Pomysł i pytanie – co wy na to? – były skierowane do bibliotekarek, dyrekcji szkoły i strażaków. Była to propozycja, a nie gotowy scenariusz. To pozwala każdemu z zaangażowanych zaproponować coś od siebie oraz podjąć się konkretnych zadań. Nie dlatego, że „władza sobie życzy”, ale dlatego, że takie wydarzenie sprawi radość mieszkańcom, zbliży ich do siebie i pozwoli wykazać się talentami. W orszaku najbardziej widocznymi byli wspaniałe odziani królowie i inne postaci związane z tą tradycją (w tych rolach dorośli mieszkańcy i dzieci), nie byłoby to możliwe bez pracy i współpracy osób mniej widocznych: począwszy od koniecznych zakupów i promocji wydarzenia (biblioteka), poprzez przygotowanie sali (sołectwo), przygotowanie strojów i aktorów jasełkowych (szkoła), aż po zabezpieczenie przemarszu z kościoła do świetlicy wiejskiej (strażacy).

A pewnie i tak wielu współtwórców wydarzenia nie wymieniałam. Czyj to był sukces? Społeczności Starych Bogaczowic.

Gminna Biblioteka Publiczna w Lesznowoli powołała **"Partnerstwo na rzecz realizacji potrzeb kobiet sołectwa Lesznowola"**. Godny polecenia jest nie tylko sam pomysł, ale też sposób komunikowania o nim. Na blogu możemy prześledzić wszystkie wydarzenia projektu i poznać efekty pracy tego partnerstwa.

5. Biblioteka jako partner samorządu w budowaniu strategii rozwoju kultury gminy

Długoterminowe i sformalizowane strategie rozwoju kultury należą w polskich miastach i gminach do rzadkości. Przyczyny tego stanu rzeczy są zapewne różne. Kompetencje, jakimi dysponują biblioteki, mogłyby wzmocnić mechanizmy tworzenia takich długofalowych planów. Badanie potrzeb społecznych, organizowanie debat i konsultacji, edukacja obywatelska – to działania, dzięki którym biblioteka staje się partnerem dla urzędu. Rola ta ma swoją cenę: stres spowodowany naciskami politycznymi, konieczność zdobywania przez bibliotekarzy nowych kompetencji, napięcia w środowisku lokalnych instytucji kultury. Co po stronie zysków? Pozycja instytucji niezbędnej, realny wpływ na ofertę kulturalną i edukacyjną gminy, tworzenie mieszkańcom nowych możliwości uczestniczenia w kulturze oraz nowych sposobów zdobywania kompetencji, realny wpływ na rozwój lokalny.

Przydatne narzędzia

Warto zapoznać się z lokalną strategią rozwoju oraz dokumentami prawa lokalnego. Pomocna we współpracy jest aktualna mapa zasobów i potrzeb społecznych. Z nią związana jest umiejętność formułowania diagnozy społecznej (badania).

Na temat roli samorządowych instytucji kultury w tworzeniu lokalnych polityk kulturowych (w odniesieniu do Małopolski, ale dość uniwersalnie jeżeli chodzi o wnioski) możemy przeczytać w publikacjach Małopolskiego Instytutu Kultury:

- **„Kultura lokalnie. Między uczestnictwem w kulturze a partycypacją w zarządzaniu”**
- **„Sceny kulturowe a polityki kultury w Małopolsce. Raport z badań eksploracyjnych”**

Nieoceniony jest tu także portal programu **„Decydujemy razem”**.

Praktyka z życia bibliotek

Na temat roli biblioteki w planowaniu strategicznym gminy i miasta wypowiada się dyrektorka Powiatowej i Miejsko-Gminnej Biblioteki Publicznej w Starym Sączu (patrz załącznik: *Dwa głosy w sprawie roli biblioteki w rozwoju lokalnym*).

---

¹Facylitator to osoba odpowiedzialna za przebieg pracy grupowej, czyli za proces komunikowania się, rozwiązywania problemów, podejmowania decyzji. Zadaniem facylitatora jest stworzenie warunków do pracy grupy, podczas której sam facylitator pozostaje bezstronny wobec wypowiedzianych przez uczestników treści. Polecamy stronę www.facylitator.com.

